ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Foltase a soudců Lenky Krupičkové a Davida Hipšra v právní věci žalobkyně: **Y. K.**, zastoupena JUDr. Pavlem Pohorským, advokátem se sídlem Revoluční 767/25, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 23. 1. 2023, č. j. 66 Az 2/2022-34,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 23. 1. 2023, č. j. 66 Az 2/2022-34, **se zrušuje.**

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 22. 9. 2022, č. j. OAM-753/ZA-ZA11-ZA04-2022, **se zrušuje.**

III. Žalobkyni **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

IV. Odměna ustanoveného advokáta JUDr. Pavla Pohorského **se určuje** částkou 12 342 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.

[1] Rozhodnutím žalovaného ze dne 22. 9. 2022, č. j. OAM-753/ZA-ZA11-ZA04-2022, nebyla žalobkyni udělena mezinárodní ochrana podle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále též „azylový zákon“).

II.

[2] Žalobkyně napadla rozhodnutí žalovaného žalobou u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále též „krajský soud“), který ji zamítl v záhlaví uvedeným rozsudkem. Neshledal namítanou nepřezkoumatelnost, neboť z napadeného rozhodnutí jednoznačně vyplývá, že se žalovaný zaobíral azylovými důvody na straně žalobkyně ve vztahu k Ruské federaci. Z hlediska objasnění skutkového stavu je stěžejní právě státní příslušnost žalobkyně, přičemž žalovaný dostatečně zjistil skutkový stav pro posouzení důvodnosti její žádosti. Krajský soud zdůraznil, že předmětem řízení je pouze posouzení nutnosti poskytnutí mezinárodní ochrany proti zemi původu, nikoliv třetímu státu. V případě žalobkyně je zemí původu Rusko, neboť má ruské státní občanství. Pro účely posouzení žádosti žalobkyně tak žalovaný správně považoval za její vlast (zemi původu) Ruskou federaci. Subjektivní vztah žalobkyně k Ukrajině či jiné zemi není v tomto kontextu relevantní. Krajský soud pak přisvědčil žalovanému, že žalobkyně nebyla v Ruské federaci pronásledována ve smyslu § 12 azylového zákona. Uvedla totiž pouze obecný nesouhlas s ruskou politikou týkající se války na Ukrajině, kde žila od roku 2007. S ohledem na politickou pasivitu žalobkyně je správný rovněž závěr žalovaného, založený na souhrnu aktuálních zpráv, že žalobkyni po návratu do Ruské federace nehrozí žádné konkrétní problémy, natož azylově relevantní pronásledování. Podle krajského soudu nebyly v řízení zjištěny ani žádné další skutečnosti, které by odůvodňovaly udělení mezinárodní ochrany ve formě azylu či doplňkové ochrany. Krajský soud uzavřel, že by žalobkyně měla svou situaci řešit v režimu zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále též „cizinecký zákon“).

III.

[3] Proti rozsudku podala žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“). K její přijatelnosti uvedla, že rozhodnutí žalovaného i krajského soudu jsou stižena pochybením, které má dopad do jejího hmotněprávního postavení. Dále připomněla obecná východiska azylového řízení a namítla nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku. Krajský soud podle ní nekriticky převzal závěr žalovaného, aby se podrobila režimu cizineckého zákona, což je fakticky i právně vyloučeno. Stěžovatelka by musela žádat o pobytové oprávnění na zastupitelském úřadu v Ruské federaci, kde by však byla při návratu vystavena perzekuci ze strany státní moci. Současně by byla její žádost nepřijatelná dle nařízení vlády č. 200/2022 Sb. Stěžovatelka je přesvědčena o tom, že naplňuje podmínky pro udělení doplňkové ochrany. Svým postojem k válce a žádostí o azyl dala jednoznačně najevo, že odsuzuje okupaci a válku na Ukrajině vyvolanou Ruskou federací. Tato skutečnost je dostatečně známá v jejím okolí, nadto v lednu 2023 uzavřela manželství s Ukrajincem a v červnu 2023 požádala o udělení ukrajinského občanství. Jelikož jsou rozsudky soudů veřejně dostupné, bude její postoj k válečnému konfliktu zřejmý i široké veřejnosti. Skutečnost, že osoby vyjadřující protiválečné názory čelí v Ruské federaci perzekuci a trestnímu stíhání, je známá z veřejně dostupných zdrojů. Krajský soud ani žalovaný nevzali v potaz vztah stěžovatelky k Ukrajině a nahlíží na ni jako na občanku Ruské federace, aniž by zohlednili historické souvislosti, za nichž se občankou stala. Stěžovatelka zdůrazňuje, že se narodila na Ukrajině, kde také před válkou pracovala, žila a vlastnila majetek. Vracela by se tedy do místa zasaženého válkou, neboť Č. byl v zóně, kde aktivně probíhal válečný konflikt. Stěžovatelka shrnula, že v její věci byl nesprávně aplikován azylový zákon a že si žalovaný neopatřil dostatek podkladů pro vydání rozhodnutí. Nevyšel tak ze spolehlivě zjištěného stavu věci. Navrhla proto, aby Nejvyšší

správní soud zrušil rozsudek krajského soudu i rozhodnutí žalovaného a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

IV.

[4] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že stěžovatelce neupírá možnost deklarovat subjektivní vztah k Ukrajině, kterou coby ruská státní příslušnice vnímá jako svou vlast. Při svém rozhodnutí však postupoval v souladu s aktuálně platnou právní úpravou a dostatečně individuálně posoudil stěžovatelčinu momentální situaci ve vztahu k jejímu návratu do Ruské federace. Žalobkyně sama v rámci správního řízení nezpochybnila svou ruskou státní příslušnost. Žalovaný ji tedy nezkrátil na jejích právech, vyhodnocoval-li důvodnost její žádosti nikoli ve vztahu k Ukrajině, s níž se cítí být více spjata, nýbrž k Ruské federaci, jejíž občanství má. Dále odkázal na správní spis, své rozhodnutí, vyjádření k žalobě a ztotožnil se s posouzením krajského soudu. Navrhl, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl, neshledá-li důvody pro její odmítnutí.

V.

[5] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[6] Jednou z podmínek věcného přezkumu kasační stížnosti ve věcech, v nichž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, jako v posuzované věci, je také její přijatelnost. Kasační stížnost je podle § 104a s. ř. s. přijatelná tehdy, pokud svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Podrobněji se podstatou institutu přijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního zabýval Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS, ve kterém dovodil, že o přijatelnou kasační stížnost se může jednat mj. v případě, kdy se kasační stížnost dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu, nebo pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[7] Stěžovatelka zdůvodnila přijatelnost kasační stížnosti pouze obecným tvrzením, že rozhodnutí žalovaného i krajského soudu jsou stižena pochybením, které by mohlo mít dopad do jejího hmotněprávního postavení. Nejvyšší správní soud přesto shledal kasační stížnost stěžovatelky přijatelnou, neboť se dotýká právní otázky, jež nebyla jeho judikaturou plně vyřešena. Konkrétně jde o právní otázku, zda se zemí původu rozumí stát, jehož je žadatel o udělení mezinárodní ochrany státním občanem, i v situaci, kdy žadatel přichází ze státu, jenž subjektivně považuje za svou vlast, neboť se v něm narodil, většinu života v něm žil a měl v něm poslední trvalé bydliště před příchodem do České republiky. Dále Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že v azylovém řízení nebyl v této souvislosti dostatečně zjištěn skutkový stav, přičemž toto pochybení mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatelky.

[8] Kasační stížnost je důvodná.

[9] Podle návětí § 2 odst. 1 písm. k) azylového zákona se pro účely tohoto zákona rozumí *bezpečnou zemí původu stát, jehož je cizinec státním občanem, nebo v případě osoby bez státního občanství stát posledního trvalého bydliště (...)*.

[10] Podle § 2 odst. 6 věty první azylového zákona se *původcem pronásledování nebo vážné újmy rozumí státní orgán, strana nebo organizace ovládající stát nebo podstatnou část území státu, jehož je cizinec státním občanem nebo v němž měla osoba bez státního občanství poslední trvalé bydliště*.

[11] Podle § 2 odst. 7 azylového zákona *pronásledováním nebo vážnou újmou není, pokud se obava cizince z pronásledování nebo vážné újmy vztahuje pouze na část území státu, jehož státní občanství má, nebo, je-li osobou bez státního občanství, státu jeho posledního trvalého bydliště a může-li cizinec bezpečně a oprávněně odcestovat do jiné části státu, do ní vstoupit a v ní se usadit, a pokud s přihlédnutím k situaci v této části státu a k jeho osobní situaci v této části státu a) nemá odůvodněný strach z pronásledování ani nejsou dány důvodné obavy, že by mu zde hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy, nebo b) má přístup k účinné ochraně před pronásledováním nebo vážnou újmou*.

[12] Podle § 12 písm. b) azylového zákona se *azyl cizinci udělí, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že cizinec má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště*.

[13] Podle § 14a odst. 1 azylového zákona se *doplňková ochrana udělí cizinci, který nesplňuje důvody pro udělení azylu, bude-li v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy podle odstavce 2 a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště*.

[14] V rozsudku ze dne 3. 5. 2018, č. j. 2 Azs 114/2018-30, se kasační soud zabýval podstatou mezinárodní ochrany a pojmem „uprchlík“ podle čl. 1 písm. A odst. 2 Ženevské úmluvy (Úmluva o právním postavení uprchlíků a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, publ. pod č. 208/1993 Sb.), kterou reflektuje český azylový zákon v § 12. Uvedl, že Ženevská úmluva *„definuje pojem uprchlíka s ohledem na čtyři pilíře: 1) přítomnost mimo území země původu; 2) objektivní či subjektivní nemožnost přijmout ochranu této země či vrátit se do ní; 3) tato nemožnost je zdůvodněna oprávněnými obavami z pronásledování; 4) toto pronásledování je založeno na důvodech rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině či politického přesvědčení. Z uvedeného vyplývá, že již samotná podstata základního pojmu 'uprchlík', od kterého se uprchlické i azylové právo odvíjí, je založena na selhání a následném nahrazení ochrany státem původu. Předpokládá stav, kdy* ***stát přestává být ve vztahu ke svému vlastnímu konkrétnímu občanu ochráncem*** *a stává se tím, kdo ochranu před pronásledováním nechce nebo nemůže poskytnout, či dokonce toto pronásledování sám koná, podporuje nebo schvaluje. Pregnantně důležitost prvku ztráty ochrany ze strany státu původu ve vztahu k celé Ženevské úmluvě vyjádřil lord Hope v rozhodnutí Sněmovny lordů ze dne 6. 7. 2000, Horvath v. SSHD, když uvedl, že '[o]becným smyslem Ženevské úmluvy je umožnit*

lidem, kteří již nepožívají ochrany státu z důvodů uvedených v Ženevské úmluvě, aby se mohli obrátit pro ochranu k mezinárodnímu společenství'. Význam prvku ztráty ochrany domovského státu zdůrazňuje s odkazem na citované ustanovení Ženevské úmluvy jak ustálená judikatura Nejvyššího správního soudu (srov. např. rozsudky ze dne 10. 1. 2007, č. j. 6 Azs 80/2006-64, publ. pod č. 1659/2008 Sb. NSS, či usnesení ze dne 4. 11. 2009, č. j. 9 Azs 38/2009-92), tak i česká doktrína (ČEPELKA, Č., JÍLEK, D., ŠTURMA, P. Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu. MU Brno, 1997, str. 54)." V rozsudku ze dne 6. 2. 2020, č. j. 7 Azs 267/2019-19, k tomu Nejvyšší správní soud dodal, že „[m]*ezinárodní ochrana krajním prostředkem ochrany práv žadatele, který nastupuje pouze za situace, kdy tuto* ***ochranu není schopen či nechce vykonávat stát, jehož je žadatel občanem****. Specifická situace pak nastává v případě, kdy má žadatel o udělení mezinárodní ochrany vícero občanství. Nicméně i na tuto situaci Ženevská úmluva pamatuje, jak vyplývá z výše citovaného článku. V takovém případě musí ve smyslu Ženevské úmluvy dojít k* ***selhání ochrany ze strany všech států, jichž je žadatel občanem****. Touto optikou je pak nezbytné nahlížet rovněž na § 16 odst. 1 písm. d) zákona o azylu. Jeho účelem je zajistit, aby žadatel o udělení mezinárodní ochrany s více než jedním státním občanstvím, kterému může v jedné ze zemí původu hrozit nebezpečí podřaditelné pod důvod udělení azylu dle § 12 zákona o azylu či doplňkové ochrany dle § 14a téhož zákona, před podáním žádosti o udělení mezinárodní ochrany v České republice využil možnosti ochrany, kterou mu může poskytnout jiný stát, jehož je státním občanem*." (důraz ve všech případech přidán soudem).

[15] Nejen z právní úpravy, ale i z citované judikatury jednoznačně vyplývá, že cizinec musí v prvé řadě využít možnosti ochrany, kterou mu může poskytnout stát, jehož je státním občanem, s tím, že mezinárodní ochrana nastupuje pouze tehdy, došlo-li k selhání právě toho státu, jehož je žadatel o její udělení státním občanem. Azylový zákon v této souvislosti rozlišuje žadatele o mezinárodní ochranu (i) na ty, kteří občanství mají, přičemž v jejich případě je stěžejním kritériem pro posouzení možnosti poskytnutí mezinárodní ochrany právě občanství daného státu a (ii) na ty, kteří jsou osobami bez státního občanství, v jejichž případě se posuzování možnosti poskytnutí mezinárodní ochrany odvíjí od státu jejich posledního trvalého bydliště. Žádnou kombinaci či vzájemnou prostupnost těchto dvou režimů azylový zákon nezná.

[16] V posuzované věci není sporu o tom, že stěžovatelka není osobou bez státní příslušnosti, nýbrž má ruské státní občanství. Kritérium posledního trvalého bydliště pro účely posouzení možnosti poskytnutí ochrany se tedy neuplatní. Žalovaný proto nepochybil, pokud v jejím případě posuzoval splnění podmínek pro udělení některé z forem mezinárodní ochrany pouze ve vztahu k Ruské federaci, jejíž je stěžovatelka občankou. Námitky stěžovatelky týkající se chybného posouzení státu původu proto nejsou důvodné.

[17] Nejvyšší správní soud se dále zabýval namítanou nepřezkoumatelností napadeného rozsudku, která má spočívat v tom, že krajský soud nekriticky převzal závěry žalovaného ohledně aplikace cizineckého zákona na situaci stěžovatelky.

[18] V této souvislosti kasační soud připomíná, že podle § 75 odst. 2 věty první s. ř. s. krajský soud *přezkoumá napadené výroky rozhodnutí v mezích žalobních bodů*. Citované ustanovení vyjadřuje jednu ze základních zásad správního soudnictví, tj. dispoziční zásadu. Rozsah přezkumu žalobou napadeného správního rozhodnutí je ve správním soudnictví vymezen žalobními body, jimiž žalobce konkretizuje svá tvrzení ve vztahu

k namítanému porušení zákona. Z tohoto důvodu obsah a kvalita žaloby v podstatě předurčují obsah a kvalitu rozhodnutí soudu.

[19] Pro účely posouzení namítané vady nepřezkoumatelnosti tak Nejvyšší správní soud ověřil obsah žaloby a rozhodnutí žalovaného. Žalovaný se v rozhodnutí vyjádřil k důvodům pro udělení azylu s poznámkou, že mezinárodní ochranu nelze zaměňovat s jinými formami pobytu ve smyslu cizineckého zákona, které primárně slouží k legalizaci pobytu cizince na území. K této argumentaci žalovaného stěžovatelka v žalobě pouze uvedla, že v souladu s cizineckým zákonem postupovala a že má právo na jiný standardní institut, který však nikterak nespecifikovala. Za této situace nelze krajskému soudu vytýkat, že se ke zcela obecné námitce stěžovatelky vyjádřil rovněž stručně a nezabýval se podrobně tím, zda stěžovatelka skutečně může nástrojů cizineckého práva využít (srov. rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2010, č. j. 4 As 3/2008-78). Krajský soud pouze v obecnosti odpovídající svou mírou obecnosti vznesené žalobní námitky připomněl, že možnosti legalizace pobytu nabízí právě citovaný zákon. Nelze pak rovněž pominout, že předmětem přezkumu krajského soudu bylo rozhodnutí žalovaného ve věci neudělení mezinárodní ochrany, nikoliv ve věci jiné formy pobytu stěžovatelky na území.

[20] Dále stěžovatelka namítala, že si žalovaný v rozporu s § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. neopatřil dostatek podkladů pro vydání rozhodnutí. V této souvislosti především zdůraznila, že nevzal v potaz její specifický vztah k Ukrajině a neskrývaný protiválečný postoj, přestože je obecně známou skutečností, že v Ruské federaci jsou obdobně smýšlející osoby perzekuovány. Nevyšel tak ze spolehlivě zjištěného stavu věci.

[21] Řízení o mezinárodní ochraně je zahájeno na základě žádosti žadatele, který má předložit všechny potřebné doklady, resp. tvrdit relevantní informace. I takové řízení je však založeno na zásadě materiální pravdy (§ 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), která představuje jednu ze základních zásad správního řízení. Naplnění této zásady znamená zjistit stav věci tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný k tomu, aby bylo rozhodnutí správního orgánu v souladu se zásadou legality, zásadou zákazu zneužití pravomoci a správní úvahy, zásadou proporcionality, zásadou ochrany dobré víry, zásadou nestranného přístupu a zásadou legitimního očekávání (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2011, č. j. 5 As 42/2011-112, ze dne 31. 7. 2007, č. j. 4 Azs 44/2007-124, ze dne 27. 2. 2008, č. j. 6 Ads 35/2007-92, ze dne 27. 12. 2011, č. j. 7 As 82/2011-81, ze dne 24. 6. 2013, č. j. 5 As 160/2012-44, ze dne 25. 7. 2019, č. j. 1 Azs 181/2018-29).

[22] V rozsudku ze dne 24. 2. 2004, č. j. 6 Azs 50/2003-89, pak Nejvyšší správní soud zdůraznil, že: „*V řízení o udělení azylu musí správní orgán často rozhodovat v důkazní nouzi. Za této situace je nutné* [při hodnocení důkazů, pozn. soudu] *i zohlednit charakter země původu žadatele o azyl, způsob výkonu státní moci v ní, možnost uplatňování politických práv a další okolnosti, které mají vliv na naplnění důvodů pro udělení azylu. Je-li například o zemi původu žadatele známo, že stav dodržování lidských práv je špatný, že občanům je upíráno právo na změnu vlády, že dochází k nezákonným popravám, mizením osob, častému používání mučení atd., pak tyto skutečnosti musí správní orgán zohlednit v situaci důkazní nouze, a to ve prospěch žadatele o azyl. Naopak, je-li země původu žadatele o azyl právním státem s demokratickým režimem, je na žadateli o azyl, aby věrohodně doložil, že je skutečně pronásledován*.“

[23] Na Ukrajinu dne 24. 2. 2022 zaútočila vojska Ruské federace a vypukla válka, která již nezasahuje pouze východ země, jako tomu bylo dříve. Změna bezpečnostní situace na Ukrajině je zcela reálnou a všeobecně známou skutečností, kterou ostatně netřeba dokazovat (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021-31, ze dne 24. 3. 2022, č. j. 1 Azs 36/2022-31, či ze dne 7. 4. 2022, č. j. 8 Azs 55/2022-25).

[24] V průběhu azylového řízení stěžovatelka uvedla, že se narodila na území dnešní Ukrajiny, konkrétně ve městě Č., kde strávila prvních 7 let svého života. S rodiči se poté přestěhovala do Ruské federace. Mezi lety 2005 a 2007 se vrátila na Ukrajinu do Č., kde žila až do invaze Ruské federace v roce 2022. Opustila zemi na začátku války dne 15. 3. 2022. Během svého pobytu na Ukrajině pracovala v soukromém podniku, který se zabýval osobním rozvojem, psychologickým tréninkem, malováním a ruční tvorbou. Od roku 2011 jí byl na Ukrajině povolen trvalý pobyt. Vlastní tam tři byty (v K. a Č.). Od roku 2016 na Ukrajině bydlela se svým přítelem, který je občanem Ukrajiny. Ovládá ukrajinštinu a do Ruska jezdila pouze příležitostně za účelem návštěvy rodičů. Vyjádřila také svůj záměr vrátit se po skončení války na Ukrajinu, k níž pociťuje silné pouto a považuje ji za svoji vlast. Opakovaně vyjádřila svůj nesouhlas s politickou situací v Ruské federaci a související válkou na Ukrajině.

[25] Krom informací poskytnutých přímo stěžovatelkou žalovaný posuzoval podmínky pro udělení některé z forem mezinárodní ochrany na základě Zprávy Freedom House 2022 – Svoboda ve světě 2022 – Ruská federace ze dne 16. 3. 2022, Informace OAMP – Ruská federace – Systém registrace místa pobytu ze dne 29. 3. 2022, Informace OAMP – Ruská federace – Bezpečnostní a politická situace v zemi ze dne 30. 6. 2022, Informace Agentury Evropské unie pro azyl – Zacházení s protestujícími demonstranty, novináři a ochránci lidských práv od invaze na Ukrajinu ze dne 4. 7. 2022 a Zprávy Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) – Přehled údajů o zemi za rok 2021 – Ruská federace ze dne 3. 8. 2022.

[26] Krajský soud vycházel z toho, že informace poskytnuté stěžovatelkou spolu se souhrnem aktuálních informací o Ruské federaci zjištěných žalovaným poskytují dostatečnou oporu pro závěr žalovaného, že stěžovatelce při návratu do Ruské federace nehrozí žádné konkrétní problémy, natož azylově relevantní pronásledování. Nejvyšší správní soud se s tímto posouzením neztotožnil.

[27] Je pravdou, že žalovaný operoval s podklady datovanými po ruské invazi provedené dne 24. 2. 2022 a navazujícím zahájení války. Formálně se tedy jedná o zprávy aktuální. Dvě z těchto zpráv nicméně výslovně popisují údaje o zemi za rok 2021, tedy před napadením Ukrajiny Ruskou federací a vypuknutím ozbrojeného konfliktu na Ukrajině [Zpráva Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) – Přehled údajů o zemi za rok 2021 – Ruská federace ze dne 3. 8. 2022 a Zpráva Freedom House 2022 – Svoboda ve světě 2022 – Ruská federace ze dne 16. 3. 2022]. Ani jedna ze zbývajících zpráv pak nedává spolehlivou odpověď na otázku, jaké následky mohou stěžovatelce hrozit v případě návratu do Ruské federace. Žalovaný totiž operoval primárně s podklady obecného charakteru, které ovšem nepopisují relevantní aspekty života v Ruské federaci z pohledu osob nacházejících se v obdobném postavení jako stěžovatelka. Nejsou tedy ve vztahu k ní dostatečně individualizované. Konkrétně se nezabývají tím, jak je v Ruské federaci po vypuknutí válečného konfliktu s Ukrajinou nahlíženo na osoby, které se narodily na území Ukrajiny, strávily tam

podstatnou část svého produktivního života, získaly trvalý pobyt i zaměstnání, hlásí se k ukrajinskému národu, Ukrajinu považují za svou vlast a neskrývají ve svém okolí protiválečný postoj a související odpor vůči Ruské federaci. Ze zpráv shromážděných žalovaným není zřejmé, jakému zacházení jsou osoby v takto specifickém postavení v Ruské federaci vystaveny.

[28] Z uvedeného výčtu podkladů se k rozhodné otázce vztahuje nejblíže Informace Agentury Evropské unie pro azyl – Zacházení s protestujícími demonstranty, novináři a ochránci lidských práv od invaze na Ukrajinu ze dne 4. 7. 2022. Ta se mimo jiné zabývá zacházením s protestujícími demonstranty, odpůrci války, novináři, ochránci lidských práv a lidskoprávními aktivisty. Vyplývá z ní, že osoby vyjadřující protiválečné názory jsou označovány za zrádce, vystavovány šikanování ze strany neznámých pachatelů, jsou terčem urážek, na jejich dveře jsou malovány symboly státní propagandy v souvislosti s invazí (písmeno „Z“). Tyto osoby jsou rovněž vystaveny „návštěvám“ příslušníků bezpečnostních složek a v některých případech jsou propouštěny ze svých zaměstnání nebo jsou vůči nim zahajována trestní a správní řízení na základě „tipů od znepokojených občanů“. Jestliže se uvedené zacházení týká obecně osob s protiválečnými názory, které žijí na území Ruska, nelze ho *a priori* vyloučit vůči ruským občanům s ukrajinskými kořeny, kteří až do invaze měly svůj život spojen právě s Ukrajinou a hlásí se k ukrajinskému národu. S ohledem na obsah této zprávy a její zaměření lze toliko spekulovat, jakému zacházení bude vystavena osoba v pozici stěžovatelky. Ačkoliv konkrétní odpověď z žádného z výše uvedených podkladů nevyplývá, přesto žalovaný rozhodl o neudělení mezinárodní ochrany a krajský soud tento závěr potvrdil.

[29] Krajský soud ve shodě s žalovaným akcentoval, že stěžovatelka nebyla a není politicky aktivní a nezapojovala se do politického či společenského dění na území Ruské federace. Takovou skutečnost jí však lze těžko klást k tíži za situace, kdy v rozhodnou dobu vůbec nepobývala na území Ruska, prchala před válkou a jako „uprchlík z Ukrajiny“ řešila nejprve svůj pobytový status. Z tvrzení stěžovatelky nicméně plyne, že se se svým nesouhlasem s politickou situací v Ruské federaci a související válkou na Ukrajině nijak netají. V této souvislosti nutno poukázat na rozsudek ze dne 22. 3. 2023, č. j. 5 Azs 24/2023-23, který akcentuje nutnost rozlišovat ruské občany, jimž hrozí represe režimu Ruské federace: „*Umožnění pobytu na území osobám, které se vzepřely režimu Ruské federace, a čelí kvůli tomu v zemi původu nebezpečí, je tedy v zájmu ČR. Smyslem nařízení vlády č. 200/2022 Sb., potažmo zákona č. 175/2022 Sb., k jehož provedení vláda dané nařízení vydala je dle důvodové zprávy (viz výše)* ’vyvinutí tlaku na Ruskou federaci a Běloruskou republiku, a to s cílem ukončit tuto agresi *[vojenskou agresi proti vedenou armádou Ruské federace proti Ukrajině]* a zajistit bezpečnost České republiky’. *Vydávání osob vystupujících proti režimu Ruské federace napospas ruskému režimu by mohlo tomuto cíli jen stěží prospět. Lze tedy uzavřít, že je nutno rozlišovat (zřejmě převažující) skupinu občanů Ruské federace, kteří proti režimu nevystupují, a nebezpečí jim proto nehrozí, od osob, které v důsledku vlastní protirežimní aktivity čelí hrozbě ze strany režimu Ruské federace. U prvé z uvedených skupin je bezesporu v zájmu České republiky, aby na jejím území nepobývali; pro druhou z těchto skupin však obdobný závěr neplatí.*“

[30] Vzhledem k výše uvedenému lze proto uzavřít, že žalovaný rozhodl o neudělení mezinárodní ochrany, ačkoliv dostatečně nezjistil skutkový stav v otázce možnosti návratu stěžovatelky do Ruské federace. Bude tedy úkolem žalovaného, aby v dalším řízení náležitě

zjistil skutkový stav a opatřil takové podklady, které budou individualizované především ve vztahu k osobám v postavení stěžovatelky a které spolehlivě odpoví na otázku, zdali stěžovatelce jako navrátilci spojenému s výše popsanými okolnostmi nehrozí při návratu do Ruské federace vážná újma ve smyslu azylového zákona.

[31] Pro úplnost Nejvyšší správní soud uvádí, že nemohl přihlédnout ke změně rodinného stavu stěžovatelky ani k její žádosti o ukrajinské státní občanství, neboť se jedná o skutečnosti, které stěžovatelka uplatnila až poté, kdy bylo vydáno napadené rozhodnutí. K takovým skutečnostem Nejvyšší správní soud v souladu s § 109 odst. 5 s. ř. s. nepřihlíží.

[32] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že je kasační stížnost důvodná, a proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. rozsudek krajského soudu zrušil. Zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu, a pokud již v řízení před krajským soudem byly pro takový postup důvody, současně se zrušením rozhodnutí krajského soudu může sám podle povahy věci rozhodnout o zrušení rozhodnutí správního orgánu [§ 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s.]. V dané věci by krajský soud v souladu s vysloveným závazným právním názorem neměl jinou možnost, vzhledem ke zjištěným vadám správního rozhodnutí, než zrušit rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátit k dalšímu řízení. Nejvyšší správní soud proto v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. rozhodl tak, že sám rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný, jak již bylo uvedeno, postupovat podle závazného právního názoru vysloveného v tomto rozsudku Nejvyššího správního soudu [§ 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 5 s. ř. s.].

[33] Podle § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud v případě, že zruší podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Stěžovatelka měla ve věci úspěch a podle § 60 odst. 1 s. ř. s. by jí tedy příslušelo vůči neúspěšnému žalovanému právo na náhradu nákladů řízení. Stěžovatelka ovšem byla ve smyslu § 11 odst. 2 písm. i) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, osvobozena od placení soudního poplatku v řízení o žalobě i o kasační stížnosti a zároveň v těchto řízeních nebyla zastoupena zvoleným advokátem a ani nedoložila, že by jí v souvislosti s těmito řízeními vznikly jakékoli jiné náklady. Nejvyšší správní soud tedy rozhodl, že se stěžovatelce náhrada nákladů řízení nepřiznává.

[34] V řízení o kasační stížnosti byl stěžovatelce usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 5. 2023, č. j. 7 Azs 34/2023-37, ustanoven zástupce JUDr. Pavel Pohorský. Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. platí hotové výdaje a odměnu za zastupování v tomto případě stát. Ustanovený zástupce učinil v řízení o kasační stížnosti tři úkony právní služby, kterými jsou převzetí a příprava zastoupení, vč. první porady [§ 11 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], nahlédnutí do spisu vedeného žalovanou dne 12. 6. 2023 [§ 11 odst. 3 ve spojení s § 11 odst. 1 písm. f) advokátního tarifu] a sepsání doplnění kasační stížnosti, tj. písemné podání soudu ve věci samé [§ 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu], za které mu náleží mimosmluvní odměna ve výši 3 x 3 100 Kč [§ 9 odst. 4 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5. advokátního tarifu]. Vedle této odměny náleží ustanovenému zástupci rovněž paušální náhrada hotových výdajů ve výši 3 x 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), celkem tedy odměna a náhrada hotových výdajů činí 10 200 Kč. Vzhledem k tomu, že

ustanovený zástupce doložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se odměna a náhrada hotových výdajů o částku odpovídající DPH 21 %. Celkem mu tedy bude z účtu Nejvyššího správního soudu vyplacena částka 12 342 Kč, a to do 30 dnů ode dne právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 21. prosince 2023

Tomáš Foltas
předseda senátu